

ilaalchise qabuu qalbii ofitirraa dhiiqu qaba kan jenneefi. Shakkiin kuni yoo hin dhiqamiin shakkii biraa dhiquun ni ulfaata. Kanaafu dawaan tokkoffaan nama dhibee shakkitiin dhibameef ta'uu imaana dabalachuudha. Kana jechuun harkaana imaana jahan qalbii keessatti gadi dhaabuu, arrabaan dubbachuu fi hojiitti jijjiruuf tattaafachu qaba. '*maanni hawwii fi hojii maleen kan dhufuu osoo hin ta'in carraaqi fi hojiidhan kan dhufuudha.*' Kanaafu, namni tokko beekumsa isaa gabbifachuuf, wanta beeke hojitti jijjiruuf carraaqu qaba.

Dawaan lamaffaan 'Osoo hin hubatin hin gugatin!'

Namoonni gariin wanta dhagahan dhugaa ykn soba ta'uu osoo addaan hin baafatin, namootatti dabarsuuf muddamu. Ergasi wanta jedhaniif harka ofii cininuu (garmalee gaabbu). Gaabbu gofaa mitii namoota biroos badii guddatti oofu. Kanaafi, Rabbiin (subhaanahu wa ta'aala) akkana jechuun nu gorsa:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا
بِجَهْلَةٍ فَتُصِيبُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ تَدْمِيمًا

“Yaa warraa amantan! Faasiqni (fincilaan) oduudhaan yoo isinitti dhufe wallaalumaan namoota akka hin miine fi wanta hojjattaniif akka hin gaabbine (oduu isaa) addaan baafadha.” Suuraa Al-Hujraat 49: 6

Namni oduma arge nama kijibaa irraa fuudhe yoo nama biraatti geesse, nama nagaha haqa malee miidha, mataa ofitiinis garmalee gaabba.

Tarii oduun namni nutti hime dhugaa nutti fakkaachun shakkii fi jibbaan keessa keenya gubuu dandeenya. Jalqaba oduu namarraa fuudhun dura waani (maalummaa) nama oduu nutti fide beeku qabna. ‘Namnitichi kuni kijibaadha moo dhugaa dubbata? Yoo dhugaa dubbate faaydan kana natti himeef maalii? Jidduu keenya diigufi moo waan gaarii naa yaadeti?’ jenne of haa gaafannu. Namtichi kijibaan kan beekkamu yoo ta’e battalumatti oduu isaa achi gatuudha. Namni kijibaan nama addaan diiguu fi maqaa balleessuf waan deemuf. Akka fakkeeniyatti Haadha manaa Ergamaa Rabbii (SAW) tan taate Aa’ishaa (radiyallahu anhaa) munaafiqonni zinaadhaan maqaa xureessan. Dubartii qulquulluu waa’ee kanaa gonkumaa hin yaanne olka’anii maqaa xureessun magaalaa Madiinaa keessa dubbii sobaa facaasan. Rabbiin hiika Qur’aana armaan gadii keessatti akkana jechuun isaan balaalefate:

“Dhugumatti, isaan (Aa’ishaa irratti) soba fidan garee isin irraa ta’aniidha. Isa isiniif hamtuu hin se’inaa. Inuma inni isiniif caalaadha. Nama isaan irraa ta’e hundaafuu, hamtuu irraa wantuma inni carraaqetetu isaaf jira. Isaan irraa kan (soba) guddaa baadhate immoo adaba guddatu isaaf jira.

Maaliif yeroo soba kana dhageessan, mu’imintoonni dhiiraas ta’e kanneen dubaraa walii toltuu yaadun ‘Kuni soba ifa bahaadha.’ jechuu dhabanii?

Maaliif isa irratti ragaalee afur fidu dhiisanii? Eega ragaalee hin fidin, isaan sun Allaah biratti sobdoonni isaanuma.

“ Suuratu An-Nuur 24:11-13

Cubbuulee /dilliwwan gurguddoo keessaa tokko dubartii qulqulluu zinaan maqaa xureessudha. Yommuu namni tokko oduu akkanaa sitti fidu atillee nama san irraa fuute hin hafarsin ni salphattaati. Maqaa namaa xureessun dura wantoota lama gochuu akka qabnu Aayatoota armaan olii kanniin irraa ni baranna.

1. Qalbii teenya qorachuu– haala nama sanii ilaali. “Namni kuni nama waa’ee zinaa yaadu? Ani osoo bakka isaa ta’ee nan hojjadhaa? Maarre, ofiif kan jibbu akkamitti isaaf/ishiif jaalladhaa? Nama kana haala badaa irratti arge hin beeku. Kuni soba guddaadha. Nama kanarraa dubbii sobaa kana hin fuudhu.” jechuudha. Kuni quubsaa ta’uu yoo baate,

2. Ragaa afur akka dhiyeessu gaafachu. Ragaa yoo hin dhiyeessin soba akka ta’e beekun irraa garagaludha. Osoo dhugaayyu ta’ee kana waliin maaltu nu dhiphisse? Maaliif wanta hin beekne fi hin agarre keessa galle rakkannaa? Maaliif cubbuu baadhannaa? Yoo dandeenye nama san gorsuu, ta’uu baannan arraba lugaamudha.

Kanaafu, dubbii oli gadi oofu irraa arraba kee qabi. Namni Aaya tana beeku arraba ofii wanta badaa dubbachuu irraa ni fageessa.

“**Dhugumatti, isaan dubartoota tiikfamoo, sagaagalummaa irraa dagatoo fi mu’umintoota ta’an maqaa xureessan, addunyaa fi Aakhiratti abaarramaniiru. Isaaniif adaba guddatu jira.**” Suuratu an-Nuur 24:23

Namtichi ykn dubartiin zinaan kan beekkamu/beekamtu yoo taate, namoota biroo akka isatti/ishitti hin dhiyaanne akeekachisuudha. Kana irraa kan hafe shakkiin mataa of dhukkubsuu hin qabnu.

Gorsa gabaabdu tana mee haa dhageenyu

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ
أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

“Waan beekumsaa isaa hin qabnees hin hordofin. Dhugumatti, dhageettin, argituu fi qalbiin, kuni hundinuu isa irraa gaafatamaa ta’eera.” Suuratu Al-Israa 17:36

Qataadan akkana jedha:

- Osoo homaa hin argin ‘argee jira’ hin jedhin
- Osoo homaa hin dhagahin, ‘Dhagahee jira’ hin jedhin.
- Osoo homaa hin beekin, ‘Nan beeka’ hin jedhin

Rabbiin kanniin hunda irraa si gaafataati.”

“Gabaabumatti Rabbiin beekumsa malee fi shakkii irratti hundaa’ani dubbachuu ni dhowwa.”(Tafsiir ibn Kasiir)

Dawaa sadaffaan wantoota ykn bakka shakkiif nama saaxilan irraa fagaachu

waa'ee obboleessa keenya wanta badaa darbuu, du'aayi isaa gochuun sheyxaana moo'achuu dandeenya. Yeroo tokko tokko sheyxaanni obboleesuma garaa akka jibbu na kakaasa. Ani immoo sheyxaana moo'achuuf du'aayi nama sanii godha. Fakkeenyaaf, 'Yaa Rabbii obboleessa kiyyaa araarami, wanta badaa irraa tiiksi.' jechuu. Ergasii hasaasni isaa narraa qabbanaa'a.

Kanaafu, niiti ykn dhiirsa kee wanta badaan yoo shakkite, du'aayi godhiif, jidduu fi hariiro keessan sheyxaanni akka diigu carraa hin kenniniif. Sheyxaanni jalqaba akkunamatti lafaa kaate akka shakkitu si taasisa, ergasii hanqinna akka irra barbaaddu fi basaastu itti si kaasa. Ati tarkaanfilee sheyxaana hordofuu osoo hin ta'in, dafte hiddatti kutuu qabda.

Guduunfaa

Eeti shakkiin hundii isaatu badaadha ykn gaariidha jechuu keenya miti. Shakkiin gaarii kan ta'ees ni jira badaa kan ta'ees ni jira. Fkn,nama gaarii tokko wanta gaariin shakkuun wanta beekkamuudha. Akkasumas, nama badaa wanta badaan shakkuun wanta beekkamuudha. Shakkiin keenya daangaa qabaachu fi madaallamaa ta'uu qaba. Sababa tokko malee wantuma argineef nama shakkuu hin qabnu. Akkasumas, wal-qabsiistuun ykn sababni nama san shakkinuuf yoo mul'ate, nama san gorsuun hariiro keenya cimsuu dandeenya.

Rabbiin (subhaanahu wa ta'aala) akkana jedha:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا
تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ
لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

“Yaa warra amantan seehaa (mamii) hedduu irraa fagaadha. Gariin mamii dillidha (cubbuudha). Walis hin basaasina. Gariin keessanis garii hin hamatin. Tokkoon keessan foon obboleessa isaa osoo du'ee jiruu nyaachu ni fedhaa? (yeroo) san ni jibbitanii (isa jiraa hoo maaliif nyaachu feetani?) Rabbiin sodaadhaa. Rabbiin akkaan tawbaa qeebalaa, Rahmata godhaadha. [Al-Hujuraat (49): 12

Hiikkan iimaana kitaaba *Al-Imaanu: haqiiqatuh, khawaarimuh, nawaaqiduh inda ahli sunnati wal jama'a.*” jedhamu irraa fudhatame

Dogongorri yoo uumame ana irraayyi. Rabbii fi Ergamaan Isaa (SAW) dogongora kana irraa bilisa. Dogongora yoo argitan na sirreessu hin dagatina. Dogongora qubee fi jechaa sirreessuf hanga humna kiyyaa carraaqe jira. Yaa Rabbii naaf araarami.

Date Created

March 2017

Author

admin